

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum Quaestionum moralium, in universam Aristotelis philosophi summi Ethicen

Case, John

Francofurtum, 1597

VD16 C 1242

Cap IX. - An in morali philosophia satis sit praecepta virtutis, aut docere &
non agere? [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-109038](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109038)

*An in morali philosophia satis sit præcepta
virtutis scire, aut docere & non agere?
An educatio legibus præscribi debeat?*

Postremum hoc caput est in quo philosophus præcedentia concludit omnia, viamque struit ad noua, quæ de rebus politicis inscribuntur præcepta: hoc ideo agit ni fallor, vt transiens ad alia humaniter valediceret, suumq; lectorem de sequentium ordine sapienter præmoneret. In prima parte c. mouetur hæc quæstio. An in Ethica disciplina satis sit virtutis præcepta scire: quanquam in postremis duobus capitibus (quæ omnium in Ethicis maximè Aristotelis diuinum ingenium arguunt) vitam eam ad cælos extulit, quæ sola mente & sapientia regitur: hic tamen, vt in eadem à quo suscepta est, terminetur oratio, hanc vitam laudibus extollit, quæ re id præstat quod voce profitetur. Nam quod medicina est in sinu, id est morum sciëntia sine virtutis vsu. Omnis enim nõ viuunt, qui spirant: sed vt olim Galenus

Præstandū est re quod voce profiteremur. Vita non est viuere, sed virtutem colere.

Vu 4 dixit

Vita virture
vacua mors
est.

Moralis sciē-
tiæ finis non
est nuda co-
gnitio, sed ei
coniuncta a-
ctio.

dixit vitam non esse viuere, sed valere, ita nunc quidem docet philosophus vitam non esse hac luce frui, sed laude virtutis aliis præluere: Quippe vita sine virtute mors est & viui hominis sepultura: hoc probat Arist. Primò à fine moralis scientiæ: Secūdo ab authoritate Theognidis Tertio à difficili: & quarto ab enumeratione. A fine moralis scientiæ, qui non in cognitione positus est, sed potius in actione singulorum: nō enim satis est habere cognitam virtutem quasi gladium in vagina, aut fructum in sentine: sed danda opera est, vt ad exemplum aliorum in lucem prodeat. A testimonio Theognidis, qui solitus est dicere, parum aut nihil virium esse in verbis ad virtutem; nam loqui de virtute perniciosi possunt, qui tamen (vt lippi solem) virtutis vim & splendorem fugiunt. Hinc rectè nos admonet Mantuanus:

*De virtute loqui minimum est, virtutibus vti
Hic labor, hoc opus est.*

A difficili, quia multi sunt ita mancipati sceleribus ac perturbationibus suis, vt sermone (sit idem efficacissimus) à faci-
noro-

nerosavita traduci nō possunt: Qui enim passionibus inseruiunt, plerumq; verbis non credunt. Isti, vt inquit philosophus, si semel verecundiæ fines sic transeant, poena à turpitudine vitæ flecti & deterre-ri debent: pleriq; enim, vt verbis textus vtar, vi potiùs quàm ratione, & poena magis quam honestate ad officium im- pelluntur, iuxta illud:

*Oderunt peccare boni virtutis amore,
Oderunt peccare mali formidine poena.*

Ab enumeratione, quòd neq; oratio (sit illa melliflua) neq; sciētia (sit ille exi- mia) neq; natura (sit illa diuina) nos bo- nos faciat: relinquitur ergo, vt cum hic adiutricibus causis alia cōiungantur me- dia, quæ sunt, vt hic docet philosophus, Consuetudo vitæ, industria, & studiosa educatio; sed de istis in primo libro satis: quare ad alteram quæstionem festinabit oratio: quæ est, An educatio legibus præ scribi debeat? In educatione iuuentutis est spes & seminarium ciuitatis: nā vt ne- glecta radice sterilefcit planta; Ita nulla adhibita educationis cura Reip. diu flo- rere non potest. Ocularius ergo rem nul-

Qui passio-
bus inseruiūt,
verbis moni-
torum non
mouentur,
& proinde
poena ad offi-
cium præstā-
dum impel-
lendi sunt.

Non tam ef-
ficimur boni
oratione, sci-
entia, natu-
ra, quàm con-
suetudine vi-
tæ, industria,
& educatio-
ne.

Quæstio 2.
Reipubl. semi-
narium edu-
catio bona
puerorum.
Leges feren-
dæ sunt pro
educatione
puerorum.

Iam in ciuitate intueri debet magistratus
quàm educationem. Nam etsi parentes
in id studij maximè incumbant, vt virtu-
tum imagines in suorum liberorū men-
tibus forment & insculpant. Est tamen
maior vis in publico edicto ac lege co-
gendi nos ad officium, quàm in præcepto
patris alliciendi ad virtutem. Paternum
enim imperium (vt ait philosophus) nec
cogit, nec vim aut necessitatem affert, si-
quidem natura hoc ipsum non patitur.
Lex verò vim habet ad cogendum idone-
am, suaq; minaci voce improbos & con-
tumaces aut cautius viuere, aut suos an-
tiquos mores deponere impellit, quod si
non fecerint, neq; à peruersa vita detor-
queri vllò modo possint, ex corpore rei-
pub. omninò exterminare illos iustissi-
mè præscribit. Præterea lex publica non
est inuisa, quippe quæ bonū æquūq; de-
cernit, at improbi quidam eos plerumq;
oderunt qui ipsorum vlcera leuissima, vt
aiunt, digito attingunt. Consideratis er-
go his circumstantijs, quod in honesta e-
ducatione sit fundamentum & seminari-
um rei pub. quod parentes negligentius,
mollius

mollius & effoeminatius suos filios instruât, quòd multi callū facinorosa vitæ contrahentes sanum consiliū non audiunt, quòd in publicis edictis ac legibus sic vis cogendi malos sine inuidia, vis refecandi sceleratos sine periculo, sequitur consentaneum esse quòd educatio legibus præscribi debeat. Multum hic laudatur Lacedæmoniorū ciuitas, in qua hæc prima educationis ac disciplinæ ratio curaque fuit. Postremum quòd in hoc capite agit philosophus, est, vt ostendat se proximè de rebus politicis scripturum. Hic magistratum, hic legem; hic experientiam requirit: Magistratum, vt regat; legem, vt præscribat; experientiam, vt moderetur omnia. Sed de his postea dicemus pluribus. Nunc aurē hoc vnū obseruari diligenter velim, quòd eò potissimū omnia in his libris Ethicorū tendāt præcepta, vt id conemur, quòd hic præscribit philosophus, nempe vitam hanc nostrā benè beatèq; traducere. Et certè (studiosè lector (si vita hæc nostra sit nihil aliud quàm ad portum via, vt ait Plato; quàm indefessus labor, vt ait Solon.

quàm

Lacedæmonij summum disciplinæ curam habuerunt. Via struitur ad libros politicorum.

Hortatur, autem ad benè viuendum.

Vita nostra est via ad portum, indefessus labor, brevis hora, transiens umbra. Vita nobis i deo conceditur, vt viuere bene moriamur beati. Bonam vitam sequetur mors non mala.

quam brevis hora, vt dixit Thales: quàm transiens umbra, vt dixit Cato; eam non in otio & vitiis consumere, sed in studio virtutis exercere oportet: Data enim nō est, vt viuamus solūm, nam viuere cuiusuis est, sed vt viuentes benè tandem moriamur beati: Quippe hoc vnum discere qui vixit benè non morietur malè.

Distinctio prima questionis.

Virtutis præcepta scire in morali philosophia satis non est, quia	}	Finis huius scientiæ est operatio,
		Sciētia est æquè in malis & bonis.
		Scire bene non sufficit ad beatam vitam.
		Sermo de virtute non est tam efficax quam exemplum vitæ.

Distinctio secunda questionis.

Educatio legibus præscribi debet, propter	}	Salutem Reipublice: quia in ea seminarium est ciuitatis.
		Incuriam nimiamq; indulgēciam parentum in educandis liberis.
		Cōtumaciam multorum, qui potius vi quàm consilio ad virtutem pertrahuntur.
		Excellentiam legis, quæ bonis præmiū sine inuidia, malis penam sine periculo præscribit.

Opp. contra primam questionem.

In præcedentibus capitibus docuit philosophus beatissimam vitam in mente & sapientia consistere: ergo malè hic negat.

Resp.

Resp.

In precedentibus de beatitudine theorica, hic verò de politica egit.

Opp.

Scire est melius, quia excellentius subiectum, nempe mentem, & excellentius obiectum, nempe Deum habet, ergo scire est satis.

Resp.

Non negatur, si vitam cõtemplatiuam solamq; virtutem spectes, ceterum si vitam actiuam & necessitatem societatis humana consideres, agere aliquo modo praefertur.

Opp. contra secundam quaestionem.

Natura facit bonos: ergo non opus est lege: Antecedens probatur, quia natura hoc docet, quod fieri tibi non vis alteri ne feceris.

Resp.

Natura generatim & confusè docet, lex verò scripta definite ac distinctè, quid agendum, quid fugiendum sit demonstrat.

Opp.

Actio virtutis, vt docet tertio Ethicorum, debet esse semper voluntaria: ergo nemo lege aut pena ad virtutis studium cogi & impelli debet, vt hic demonstratur.

Resp.

Resp.

Actio virtu-
tis quomodo
fit voluntaria
vel minus.

Acquisita virtutis actio semper est voluntaria, sed incohata vel contempta virtutis actio aut consilio im-primi aut vi pœna insculpi debet. Nam vt pueri nunc leni præcepto, nunc duro flagello docti redduntur: ita perniciosi aut sapienti consilio, aut acri supplicio aliquando efficiuntur boni.

Opp.

Id malū est cuius causa est mala, sed legis destinata ad educationē causa est mala: ergo lex ipsa educationis est mala, & per consequens præscribi non debet. Minor patet, quia mali mores sunt causa legum 5. Ethic.

Resp.

Mali mores sunt causa legum non simpliciter & absolute: propria enim causa est ordo & cōseruatio ciuitatis: hinc lex anima reip. & norma magistratus dicitur

Opp. contra id quod in postrema parte suppositionis additur.

Causa legum
ferendarum
quæ sit.

Morales philosophi fuerūt ethnici & gentiles lumine natura solū illustrati: ergo illorum præcepta efficaciter ad bonos mores vitamq. studiosam non valent. Argumētum probatur, quia ignorantes verum finem media ad finem ignorarūt: sed ignorabant verum finem, nempe Deum: ergo media ad hunc finem nescierunt. Assumptio probatur, quia hic finis solo lumine natura nō apprehenditur.

Resp.

*Vt soluat hoc argumentū, quod multos infantu-
los à*

los à cognitione & studio huius tam excellentis scētia
 distrabit, animaduertendū in primis est quid sit lumē
 natura. Lumē natura est (desiniēte Thoma) Cognitio
 recta. quia homo ex propria industria nō sine generali
 Dēi influentia dirigitur: secundum hoc lumen p̄ inuicem
 dū dicerūt philosophi vnū esse primum motorem, eun-
 demq; simplicem, infinitū, verum, & incommutabi-
 lem, quia omnia ordine disposuit, & per media ad pro-
 prios suos fines direxit. Hoc patet in octauo phys. & in
 metaphys. duodecimo. Huc addo quōd sic illustrati id
 quoz, v̄tationis nouerint, huic aeterno & incommuta-
 bili bono summum bonorem tribuēdum esse. Hoc etiam
 constat in primo Ethicorum, vt docet philosophus maio-
 rem honorem Deo quam homini felici deberi, & quoz,
 in precedente cap. huius lib. vbi secundum mentem &
 sapientiam viuentes charissimos Deo esse demonstrat.
 Et deniq; in lib. de mundo: vbi Deum expansis manibus
 in cælos venerandum esse existimat ex his ergo conclu-
 do naturaliter n. uisse antiquos philosophos Deum
 esse, & moraliter illorum nonnullos secundū rectam ra-
 tionem vixisse: & proinde illos (licet Ethnici fuerint)
 de virtutibus multa sapienter ad institutonem vite hu-
 manæ tradidisse. Incredibile ergo non est, hunc nostrū
 Arist. omnium philosophorum principem morientem,
 septentium commendasse. Sed hic finem impono, obse-
 crans te studiose lector (quoniam tui solius causā hoc o-
 pus suscepi (vt me per charitatem, quā fratrem diligis
 assiduis tuis precibus Christo commendes.

Lumen na-
 turæ quid
 sit.

Lumine na-
 turæ quid as-
 sequuti fue-
 rint ethnici.

PERO-